

**ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.І. ПИРОГОВА МОЗ УКРАЇНИ
Кафедра педіатрії № 2**

**„ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор з науково-педагогічної
(лікувальної) роботи
ЗВО ВНМУ ім. М.І.Пирогова
професор Погорілий В.В.**

„30” серпня 2024р

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань: 22 «Охорона здоров'я»

Складник освіти: післядипломна освіта, первинна спеціалізація

Спеціальність: Педіатрія

Попередня освіта: Ступінь магістра за спеціальністю

222 «Медицина», 228 «Педіатрія»

Кафедра педіатрії № 2

2024 рік

Робоча програма з педіатрії для лікарів-інтернів I-го року навчання
за напрямом підготовки Педіатрія, спеціальністю Педіатрія.

Розробники: професор кафедри педіатрії №2- Дудник В.М.
доцент кафедри педіатрії №2 – Морозова І.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри (предметної комісії) педіатрії
№2

Протокол від « 29 » 08 2024 року № 1

Завідувач кафедри педіатрії № 2 професор Вероніка ДУДНИК

Програму схвалено методичною радою вищого навчального закладу за напрямом
підготовки (спеціальністю) з педіаричних дисциплін

Протокол від «30» 08 2024 року № 1

Голова методичної ради

Завідувач кафедри педіатрії № 2
проф. Вероніка ДУДНИК

1. Опис навчальної дисципліни

Підготовка в інтернатурі за спеціальністю «Педіатрія» здійснюється у відповідності до Закону України «Про вищу освіту» №1556-VII (2014 р.), Положення про інтернатуру (наказ МОЗ України від 22.06.2021 р. № 1254), Стратегії розвитку медичної освіти, схваленої розпорядженням Кабінетом Міністрів України від 27.02.2019 р. та пункту 310 Плану пріоритетних дій Уряду на 2019 рік, затвердженого Кабінетом Міністрів України 18.12.2018 року №1106-р. та інших нормативних документів, що регламентують підготовку фахівців галузі знань «Охорона здоров'я» на післядипломному етапі. Дворічна спеціалізація (інтернатура) є обов'язковою формою післядипломної підготовки випускників усіх факультетів закладів вищої освіти незалежно від підпорядкування та форми власності для присвоєння кваліфікації лікаря спеціаліста зі спеціальності «педіатрія». Освітньо-професійна програма підготовки в інтернатурі за спеціальністю «педіатрія» представляє собою систему освітніх компонентів, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік освітніх компонент (практично орієнтованих навчальних курсів), кількість кредитів ЄКТС/годин, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти майбутній лікар-педіатр під час навчання в інтернатурі. У програмі також визначені графік навчання; програмні результати навчання; форми атестації здобувачів спеціальності «лікар-педіатр». Ця програма створена у відповідності до Стандарту вищої освіти та Стандарту освітньої діяльності в Україні, Європейських стандартів післядипломної підготовки медичних спеціалістів (UEMS) із педіатрії з адаптацією до чинного законодавства України.

Інтернатура проводиться у формі очного навчання на кафедрах вищих медичних закладів освіти III-IV рівнів акредитації і закладів післядипломної освіти та стажування в базових установах охорони здоров'я. Підготовка педіатрів в інтернатурі проводиться за індивідуальними навчальними планами, розробленими на підставі освітньо-професійної програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «педіатрія».

Підготовка лікарів-педіатрів на кафедрах медичних вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації включає заняття на кафедрах педіатричного профілю та на суміжних кафедрах.

Зміст програми охоплює весь обсяг теоретичних знань і практичних навичок, необхідних лікарю-спеціалісту-педіатру для самостійної роботи з надання кваліфікованої допомоги хворим і потерпілим. Обсяг програми розраховано на 2 академічних роки, 114 кредитів ЄКТС (3432 годин практичного та теоретичного навчання).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: встановлення чітко визначених стандартів знань, умінь і навичок, необхідних для практики педіатрії у закладах першого та другого рівня надання

медичної допомоги; покращення якості надання медичної допомоги дітям; гармонізація навчання з педіатрії з підготовкою фахівців у європейських країнах.

Завдання: здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності (педіатрії) на основі опанування теоретичними знаннями, практичними навичками, засвоєння існуючих практичних рекомендацій та протоколів, проходження професійної практики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни лікар - інтерн повинен володіти загальними компетентностями (ЗК):

ЗК 01. Знання основ законодавства України про охорону здоров'я та їх застосування у щоденній практиці.

ЗК 02. Здатність до абстрактного мислення, пошуку, аналізу, синтезу, опрацювання інформації, зокрема з різних джерел та у взаємозв'язку зі своєю сферою діяльності.

ЗК 03. Спроможність до самооцінки власних досягнень та підвищення їх рівня.

ЗК 04. Спроможність усно і письмово спілкуватися державною мовою при заповненні медичної документації та спілкуванні з пацієнтами.

ЗК 05. Уміння використовувати інформаційно-комунікаційні технології, володіння навичками роботи з комп'ютерною технікою.

ЗК 06. Спроможність до критичного мислення, аналізу та вирішення ситуативних проблем в медичній практиці.

ЗК 07. Дотримання деонтологічних норм у професійній діяльності (належна професійна поведінка).

ЗК 08. Спроможність реалізувати систему знань і практичних умінь щодо забезпечення здорового способу та безпеки власного життя і пацієнтів, сприяти усуненню його негативних впливів на здоров'я суспільства, сприяти підвищенню якості життєво важливих складових (вода, повітря, харчові продукти і т. д.).

ЗК 09. Демонстрування соціальної активності та відповідальної громадянської позиції у лікарській діяльності.

ЗК 10. Спроможність збирати медичну інформацію про пацієнта і аналізувати клінічні дані.

ЗК 11. Спроможність інтерпретувати результат лабораторних та інструментальних досліджень.

ЗК 12. Спроможність діагностувати: визначати попередній, клінічний, остаточний, супутній діагноз, невідкладні стани.

ЗК 13. Спроможність до визначення тактики, методів та надання екстреної медичної допомоги, домедичної допомоги за міжнародними та вітчизняними протоколами.

ЗК 14. Знати покази, протипокази, побічні дії препаратів які використовуються в лікарській практиці та побічну дію з боку препаратів, які приймаються пацієнтом системно.

Лікар-інтерн повинен володіти професійними компетентностями (ПК):

ПК 01. Уміння організувати спостереження та надання медичної допомоги дітям різних вікових груп в умовах закладів охорони здоров'я педіатричного профілю.

ПК 02. Уміння організувати та проводити спостереження за новонародженою здоровою дитиною, передчасно народженими та хворими немовлятами згідно сучасних рекомендацій.

ПК 03. Уміння організувати та проводити спостереження за здоровою дитиною різного віку.

ПК 04. Уміння надавати поради щодо здорового способу харчування дітей, сприяти профілактиці мальнутриції та ожиріння, здійснювати підтримку грудного вигодовування, надавати індивідуальні рекомендації щодо харчування пацієнтів із різними патологічними станами.

ПК 05. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування хвороб органів дихання у дітей.

ПК 06. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування алергічних захворювань у дітей.

ПК 07. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування хвороб серцево-судинної системи у дітей та їх ускладнень.

ПК 08. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування дифузних хвороб сполучної тканини та суглобів у дітей.

ПК 09. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування хвороб органів кровотворення та їх ускладнень.

ПК 10. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування хвороб органів травлення та їх ускладнень у дітей.

ПК 11. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування хвороб нирок та їх ускладнень.

ПК 12. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування інфекційних захворювань у дітей та їх ускладнень.

ПК 13. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування туберкульозу у дітей.

ПК 14. Уміння надавати допомогу при невідкладних станах у дітей та проводити інтенсивну терапію дітям у станах загрози життю.

ПК 15. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування хвороб ендокринної системи та обміну речовин, а також їх ускладнень.

ПК 16. Уміння діагностувати та забезпечувати менеджмент дітей із первинними та вторинними імунодефіцитами.

ПК 17. Уміння проводити імунопрофілактику інфекційних хвороб у дітей.

ПК 18. Уміння розпізнати захворювання, що потребують хірургічного втручання.

ПК 19. Уміння надавати медичну допомогу дітям при травмі та дітям з ортопедичної патологією.

ПК 20. Уміти діагностувати та забезпечувати менеджмент дітей із генетичними захворюваннями.

ПК 21. Уміти діагностувати та надавати допомогу дітям із захворюваннями нервової системи.

ПК 22. Уміння діагностувати та надавати медичну допомогу дітям з захворюваннями ЛОР-органів.

ПК 23. Уміння діагностувати та забезпечувати менеджмент дівчаткам із захворюваннями гінекологічної сфери.

ПК 24. Уміння діагностувати та забезпечувати менеджмент дітям із онкологічними захворюваннями.

ПК 25. Уміння надавати паліативну допомогу дітям із невиліковними захворюваннями.

ПК 26. Уміння спілкуватися, досягати лікувального комплаєнсу, знати особливості розвитку та перебігу хронічних захворювань у дітей підліткового віку.

ПК 27. Уміння проводити профілактику, діагностику та лікування захворювань і станів шкіри, волосся та нігтів.

ПК 28. Уміння діагностувати та надавати медичну допомогу дітям із захворюваннями очей.

ПК 29. Уміння діагностувати та надавати медичну допомогу дітям з психічними розладами. Організовувати реабілітаційну підтримку дітям з психічними розладами.

ПК 30. Уміння оцінювати соціально важливі детермінанти, що впливають на стан здоров'я населення. Використовувати вплив лікаря на них.

ЗМІСТ ОBOB'ЯЗKOBИX КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Розподіл змісту освітньо-професійної програми підготовки лікарів-спеціалістів за фахом «педіатрія»

Зміст освітньо-професійної програми	Академічних годин/кредитів ЄКТС
Загальний навчальний час підготовки (академічних годин/кредитів ЄКТС) для лікарів-інтернів за спеціальністю «педіатрія»	114 кредитів (3432 навчальні години)
Обов'язкові освітні курси	105 кредитів (3157 навчальні години)
Дисципліни за вибором (8 % загальної кількості кредитів ЄКТС)	9 кредитів (275 навчальних годин)

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ
для лікарів-інтернів з спеціальності “Педіатрія”,
I-го року навчання

№	Т е м а	К.-сть год.
1	Основні принципи надання лікувально-профілактичної допомоги дітям	2
2	Сучасна концепція збалансованого харчування. Принципи грудного вигодовування немовлят. . Кодекс маркетингу замінників грудного молока.	2
3	Інтегроване ведення дітей із захворюваннями серцево-судинної патології.	2
4	Інтегроване ведення дітей із захворюваннями травної системи	2
5	Інтегроване ведення дітей із патологією нирок.	2
6	Генетика та метаболічні захворювання.	2
7	Актуальні питання неонатології.	2
8	Інтегроване ведення дітей із патологією органів дихання.	2
9	Інтегроване ведення дітей із захворюваннями крові.	2
10	Актуальні питання дитячої інфекції.	2
11	Актуальні питання дитячої інфекції.	2
12	Актуальні питання дитячої хірургії.	2

Разом 24 год

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
практичних та семінарських занять
ОК 02 Неонатологія

№	Тема заняття	Вид зан.
1.	Фізіологія здорової новонародженої дитини.	Практ.
2	Основні профілактичні стратегії забезпечення здорового розвитку: неонатальні скринінги, вакцинація.	Практ. Семінар
3	Основні профілактичні стратегії забезпечення здорового розвитку: запобігання порушень гемостазу, оцінка фізичного розвитку.	Практ.
4	Основи початкової оцінки, стабілізації стану і реанімаційної допомоги новонародженим та інтенсивної терапії.	Практ. Семінар
5	Основи початкової оцінки, стабілізації стану і реанімаційної допомоги новонародженим та інтенсивної терапії.	Практ.
	Аналіз даних анамнезу матері, перебігу вагітності, пологів та вплив на стан здоров'я дитини.	с/р

Кількість кредитів: 1

ОК 04 Харчування та вигодовування

№	Тема заняття	Вид зан.
1	Грудне вигодовування. Практичні аспекти та переваги грудного вигодовування.	Практ.
2	Штучне вигодовування. Показання, сучасні продукти. Кодекс маркетингу замінників грудного молока. Градація сумішей (фізіологічні, функціональне харчування, лікувальне харчування). Докорм.	Практ. Семінар
3	Правила введення прикорму. Специфічні стани: ожиріння, затримка розвитку, білково-енергетична недостатність, паратрофія.	Практ.
4	Мальабсорбція, мальдігестія, мальасіміляція.	Практ. Семінар
	Нервова анорексія	с/р

Кількість кредитів: 1

ОК 05 Хвороби органів дихання

№	Тема заняття	Вид зан.
1.	Етіологія, особливості перебігу, ускладнення, лікування та профілактика гострих респіраторних інфекцій у дітей. Особливості захворювань верхніх дихальних шляхів у дітей (риносинусит, отит, назофарингіт, тонзиліт, фарингіт).	Практ.
2.	Захворювання, що проявляються осиплістю (зміною) голосу у дітей (ларингіт, спазмоїдний круп).	Практ. Семін.
3.	Пневмонії у дітей. Негоспітальна пневмонія.	Практ.
4.	Принципи раціональної антибіотикотерапії захворювань органів дихання.	Практ. Семін.
5.	Муковісцидоз.	Практ.
	Синдром візінгу (вірус-індукований візінг, мультитригерний візінг).	с/р

Кількість кредитів: 1

ОК 06 Алергічні хвороби

№	Тема заняття	Вид зан.
1.	Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування та профілактика атопічного дерматиту.	Практ.
2.	Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування та профілактика бронхіальної астмию	Практ. Семінар
3.	Етіологія, патогенез, клінік, діагностика, лікування та профілактика: кропив'янки /ангіонабряку; медикаментозної алергії; анафілаксії .	Практ.
4.	Основні методи діагностики алергічних захворювань (кліні нструментальні; лабораторної та шкірної діагностики). чні,	Практ. Семінар
	Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування та профілактика: алергічного риніту; харчової алергії.	с/р

Кількість кредитів: 1

ОК 07 Дитяча кардіологія

	Тема заняття	Вид зан.
1	Критичні вроджені вади серця.	Практ.
2	Вроджені вади серця із ціанозом.	Практ. Семінар
3	Вроджені вади серця без ціанозу (обструктивні вади серця, недостатність серцевих клапанів, вади із шунтуванням зліва-направо).	Практ. Семінар
4	Артеріальна гіпертензія. Серцева недостатність.	Практ.
	Методи діагностики захворювань серцево-судинної системи у дітей	с/р

Кількість кредитів: 1

ОК 09 Гематологія дитячого віку

	Тема заняття	Вид зан.
1	Лікування залізодефіцитної анемії.	Практ.
2	Патологія гемостазу. Гемофілія А. Принципи профілактичного лікування та терапії «за вимогою».	Практ. Семінар
3	Геморагічна хвороба новонароджених	Практ.

	Лімфаденопатії дитячого віку. Диференціальна діагностика інфекційних та неопластичних лімфаденопатій.	с/р
--	---	-----

Кількість кредитів: 1

ОК 10 Хвороби органів травлення

	Тема заняття	Вид зан.
1	Функціональні гастроінтестинальні розлади у новонароджених та дітей раннього віку: малюкові зригування; синдром румінації; синдром циклічного блювання; малюкові кольки; функціональна діарея; малюкова дішезія; функціональний закріп.	Практ.
2	Захворювання стравоходу. Езофагіт. Гастро-езофагеальний рефлюкс. ГЕРХ.	Практ. Семінар
3	Виразкова хвороба шлунку та дванадцятипалої кишки. Хелікобактерасоційовані захворювання.	Практ.
4	Запальні захворювання кишечника (виразковий коліт, хвороба Крона).	Практ. Семінар
	Гельмінтози.	с/р

Кількість кредитів: 1

ОК 11 Хвороби нирок та сечової системи у дітей

	Тема заняття	Вид зан.
1	Інфекції сечових шляхів у дітей – пієлонефрит, цистит. Первинні та вторинні інфекції сечових шляхів.	Практ.
2	Класифікація гломерулонефритів у дітей, принципи застосування кортикостероїдної та цитостатичної терапії.	Практ. Семінар
3	Функціональні розлади сечових шляхів у дітей: міхурово-сечоводний рефлюкс; нейрогенні розлади сечовипускання; енурез; нетримання сечі.	Практ.
4	Нефротичний синдром у дітей. Нефритичний синдром, післястрептококовий гломерулонефрит.	Практ. Семінар
	Семіотика захворювань нирок та сечової системи. Анатомія, фізіологія та патофізіологія нирок та сечової системи у дітей. Вікові особливості. Методи дослідження при захворюваннях нирок та сечової системи у дітей та оцінка їх результатів.	с/р

Кількість кредитів: 1

ОК 20 Генетика та метаболічні захворювання

	Тема заняття	Вид зан.
1	Хромосомні хвороби, види хромосомних аномалій (числові аберації та структурні перебудови, мозаїцизм).	Практ.
2	Хромосомні хвороби, види хромосомних аномалій (числові аберації та структурні перебудови, мозаїцизм).	Практ. Семінар
3	Моногенні хвороби. Типи успадкування (аутосомно-домінантний, аутосомно-рецесивний, Х-зчеплений, голандричний). Пенетрантність та експресивність.	Практ.
4	Хвороби зі спадковою схильністю (мультифакторні захворювання).	Практ.
5	Захворювання з порушенням обміну амінокислот (АМК): фенілкетонурія.	Практ. Семінар
6	Захворювання з порушенням обміну амінокислот (АМК): гомоцистиурія, порушення обміну АМК з ранньою неонатальною маніфестацією (лейциноз, тирозиноз).	Практ.
7	Захворювання з порушенням обміну вуглеводів (глікогенози, галактоземія).	Практ.
	Структура та функції ДНК і РНК; геном, поліморфізм ДНК, мітоз, теломерази, мейоз, транскрипція та трансляція, гени, генна експресія.	с/р

Кількість кредитів: 2

Самостійна робота

Самостійна робота інтерна над засвоєнням навчального матеріалу та оволодінням основними практичними навиками, що передбачені овітньо-професійною характеристикою інтерна, також повинна здійснюватися під час навчання на базах стажування.

9. Методи навчання

Для виконання програми в процесі навчання передбачено такі види занять: лекції, практичні заняття, різні види семінарів. При складанні тематичних планів

на кафедрах педіатрії доцільно вводити заняття з урахуванням методологічних підходів інтегрованого ведення поширених хвороб дитячого віку. Крім цього, кафедрами, що відповідають за підготовку лікарів-інтернів, повинна плануватися самостійна робота лікарів-інтернів, яка не включається в навчальний план. Самостійна робота інтерна над засвоєнням навчального матеріалу та оволодінням основними практичними навиками має велике значення для формування клінічного мислення майбутнього спеціаліста. Самостійна позааудиторна може виконуватися: у клініці (чергування в клініці, курація хворих під керівництвом лікаря-ординатора відділення, участь в проведенні лабораторно-інструментальних обстежень), бібліотеці вищого навчального закладу, комп'ютерних класах, навчальних кабінетах кафедр та класах для відпрацювання практичних навичок із застосуванням муляжів. В необхідних випадках ця робота проводиться відповідно до заздалегідь складеного графіка, що гарантує можливість індивідуального доступу інтерна до потрібних дидактичних засобів.

Самостійна робота інтерна над засвоєнням навчального матеріалу та оволодінням основними практичними навиками, що передбачені овітньо-професійною характеристикою інтерна, також повинна здійснюватися під час навчання на базах стажування.

Навчальним планом занять на базах стажування передбачена робота в наступних структурних підрозділах: поліклініка; відділення сумісного перебування матері та дитини в родопомічних закладах; відділення інтенсивного виходжування та лікування новонароджених в родопомічних закладах; відділення інтенсивного виходжування недоношених дітей та дітей з перинатальною патологією неонатальних і перинатальних центрів; відділення дітей раннього віку; відділення дітей старшого віку; дитяче інфекційне відділення; відділення дитячої анестезіології та інтенсивної терапії; пункти невідкладної медичної допомоги при дитячих поліклініках або станції швидкої та невідкладної медичної допомоги (педіатричні бригади); дитяче неврологічне відділення. Робота в поліклінічному відділенні, при можливості, повинна включати роботу в кабінетах: функціональної діагностики, імуновакцинації, ЛОР-кабінеті, дитячому хірургічному кабінеті та інших. В залежності від структури лікувальної установи інтерни-педіатри працюють у різних відділеннях старшого віку: кардіоревматології, гастроентерології, гематології, нефрології та інших.

ЗАХОДИ ОЦІНЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ПРОХОДЖЕННЯ ІНТЕРНАТУРИ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ПЕДІАТРІЯ»

Загальні заходи з оцінювання результатів проходження інтернатури регламентуються «Положенням про інтернатуру та вторинну лікарську (провізорську) спеціалізацію» (наказ МОЗ України від 22.06.2021 р. № 1254 в чинній редакції) та складаються з поточного, проміжного та підсумкового оцінювання (атестація). Враховуючи практичну спрямованість навчання в

інтернатурі рекомендований постійний контроль за набуттям та відпрацюванням лікарями-інтернами практичних навичок. Контроль здійснюється шляхом самооцінки та оцінки викладачем/ керівником інтернів / комісією в залежності від етапу проведення оцінювання. Обов'язковим є контроль під час початку (вхідний) та завершення (вихідний) кожного очного та заочного циклу навчання, а також наприкінці першого року навчання в інтернатурі та заключної атестації. Під час навчання в інтернатурі слід досягати прогресивного підвищення рівня оволодіння практичними навичками до цільового.

11. Методичне забезпечення

1. Методичні розробки для лікарів-інтернів та викладачів.
2. Презентації лекцій.
3. матеріали підготовки до лекцій.
4. Матеріали підготовки до практичних занять.

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНИХ ДОКУМЕНТІВ, НА ЯКИХ БАЗУЄТЬСЯ ПРИМІРНА ПРОГРАМА, РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА, ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

1. Agus MS, Wypij D, Hirshberg EL, et al. Tight Glycemic Control in Critically Ill Children. *N Engl J Med* 2017; 376:729.
2. Algorithm for the Assessment, Prevention, and Management of Childhood Obesity in Patients 2 Years and Older Adapted from the Expert Committee Recommendations American Academy of Pediatrics, Institute for Healthy Childhood Weight. 2017
3. Ayers P., Boullata J., Holcombe B., Kraft M.D., Marshall N. Parenteral Nutrition Safety Consensus Recommendations. *JPEN J Parenter Enteral Nutr.* 2013.
4. Broekaert IJ, Falconer J, Bronsky J, et al. The Use of Jejunal Tube Feeding in Children: A 61 Position Paper by the Gastroenterology and Nutrition Committees of the European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition 2019. *J Pediatr Gastroenterol Nutr* 2019; 69:239.
5. Childhood Functional Gastrointestinal Disorders: Child / Adolescent. *Gastroenterology* 2016;150:1456–1468.
6. Chogle A, Velasco-Benitez CA, Koppen IJ, et al. Population-Based Study on the Epidemiology of Functional Gastrointestinal Disorders in Young Children. *J Pediatr.* 2016 Dec; 179:139- 143.e1. doi: 10.1016/j.jpeds.2016.08.09
5. PubMed PMID: 27726867.
7. Diagnosis and management of iron deficiency in children with or without anemia: consensus recommendations of the SPOG Pediatric Hematology Working Group: Veneranda Mattiello, Markus Schmutge, [...] on behalf of the SPOG Pediatric Hematology Working Group, *European Journal of Pediatrics* volume 179, pages 527–545 (2020)
8. DIETARY REFERENCE INTAKES FOR ENERGY, Institute of Medicine, 2005. Food and Nutrition Board, Institute of Medicine. Dietary reference intakes for energy, carbohydrate, fiber, fat, fatty acids, cholesterol, protein, and amino acids

- (macronutrients), 2005, chapter 5. Available at: <http://fnic.nal.usda.gov/dietary-guidance/dri-reports/energy-carbohydrate-fiberfat-fatty-acids-cholesterol-protein-and-amino#overlay-context=dietary-guidance/dietaryreference-intakes/dri-reports> (Accessed on January 30, 2013).
9. Domellof M, Braegger C, Campoy C, Colomb V, Decsi T, Fewtrell M, Hojsak I, Mihatsch W, Molgaard C, Shamir R, Turck D, van Goudoever J, Nutrition ECo (2014) Iron requirements of infants and toddlers. *J Pediatr Gastroenterol Nutr* 58:119–129.
 10. Drossman D.A. Functional gastrointestinal disorders: history, pathophysiology, clinical features, and Rome IV // *Gastroenterol.*— 2016.— Vol. 150, N 6.— P. 1262—1279.
 11. Duggan CP, Jaksic T. Pediatric Intestinal Failure. *N Engl J Med* 2017; 377:666.
 12. EASL Clinical Practice Guidelines on the prevention, diagnosis and treatment of gallstones / European Association for the Study of the Liver (EASL) // *J. Hepatol.* – 2016. – Vol. 65, N 1. – P. 146–181. – doi: 10.1016/j.jhep.2016.03.005.
 13. ESPGHAN and NASPGHAN Report on the Assessment of Exocrine Pancreatic Function and Pancreatitis in Children / Christopher J. Taylor, yKathy Chen, zKaroly Horvath [et al.] *J. Pediatr. Gastroenterol. Nutr.* 2015; 61:144–153.
 14. ESPGHAN Coeliac Disease 2019 guideline
 15. European Society for the Study of Coeliac Disease (ESsCD) guideline for coeliac disease and other gluten-related disorders. Abdulbaqi Al-Toma, Umberto Volta, Renata Auricchio. *Practice Guideline. United European Gastroenterol J.* 2019 Jun;7(5) 583-613.
 16. Fawaz R, Baumann U, Ekong U, et al. Guideline for the evaluation of cholestatic jaundice in infants: joint recommendations of the North American Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition and the European Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition. *J Pediatr Gastroenterol Nutr.* 2017 Jan;64(1(sad))154-68.
 17. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), World Health Organization (WHO) and United Nations University (UNU): Human Energy Requirements. Chapter 3: Energy requirements of infants from birth to 12 months. Available at: www.fao.org/docrep/007/y5686e/y5686e05.htm (Accessed on March 20, 2018).
 18. Functional Gastrointestinal Disorders: History, Pathophysiology, Clinical Features, and RomeIV. *Gastroenterology* 2016; 150 (6): 1262-12790.
 19. Gallagher K, Flint A, Mouzaki M, et al. Blenderized Enteral Nutrition Diet Study: Feasibility, Clinical, and Microbiome Outcomes of Providing Blenderized Feeds Through a Gastric Tube in a Medically Complex Pediatric Population. *JPEN J Parenter Enteral Nutr* 2018; 42:1046.
 20. Gonzalez Ayerbe JI, Hauser B, Salvatore S, Vandenplas Y. Diagnosis and Management of Gastroesophageal Reflux Disease in Infants and Children: from Guidelines to Clinical Practice. *Pediatr Gastroenterol Hepatol Nutr.* 2019 Mar;22(2):107-121. 62
 21. Gosselin KB, Duggan C. Enteral nutrition in the management of pediatric intestinal failure. *J Pediatr* 2014; 165:1085.
 22. Guarino A., Ashkenazi S., Gendrel D., Vecchio A.L., Shamir R., Szajewska H. European Society for Paediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition/European

- Society for Paediatric Infectious Diseases Evidence-based Guidelines for the Management of Acute Gastroenteritis in Children in Europe: Update 2014. *J Pediatr Gastroenterol Nutr.* 2014; 59(1(suppl)) 132-52.
23. Guideline for the Diagnosis and Treatment of Recurrent Aphthous Stomatitis for Dental Practitioners. Bassel Tarakji, Giath Gazal, [...], and Nader Alaizari. *Journal of International Oral Health*, 2015 May; 7(5(suppl)) 74–80. PMCID: PMC4441245. PMID: 26028911
 24. Guidelines for the care and treatment of person diagnosed with chronic hepatitis C virus infection. World Health Organization, 2018 <https://www.who.int/hepatitis/publication/hepatitisc-guidelines-2018/en/>.
 25. Hron B, Fishman E, Lurie M, et al. Health Outcomes and Quality of Life Indices of Children Receiving Blenderized Feeds via Enteral Tube. *J Pediatr* 2019; 211:139.
 26. Huysentruyt K, De Schepper J, Bontems P, et al. Proposal for An Algorithm for Screening for Under-Nutrition in Hospitalized Children. *J Pediatr Gastroenterol Nutr* 2016.
 27. Huysentruyt K, Devreker T, Dejonckheere J, et al. Accuracy of Nutritional Screening Tools in Assessing the Risk of Undernutrition in Hospitalized Children. *J Pediatr Gastroenterol Nutr* 2015; 61:159.
 28. Joint ESPGHAN/NASPGHAN Guidelines for the Management of *Helicobacter pylori* in Children and Adolescents (Update 2016). *JPGN*. Volume 64, Number 6, June 2017.
 29. Lifschitz C, Szajewska H. Cow's milk allergy: evidence-based diagnosis and management for the practitioner. *Eur J Pediatr* 2015; 174:141.
 30. Management of *Helicobacter pylori* infection—the Maastricht V/Florence Consensus Report, 2015 (Gut Online First, published on October 5, 2016)
 31. Mehta NM, Skillman HE, Irving SY, et al. Guidelines for the Provision and Assessment of Nutrition Support Therapy in the Pediatric Critically Ill Patient: Society of Critical Care Medicine and American Society for Parenteral and Enteral Nutrition. *Pediatr Crit Care Med* 2017; 18:675.
 32. NICE pathways: Fluid and nutritional management in children with diarrhoea and vomiting. NICE, 2017.
 33. Paediatric Gastroesophageal Reflux. Clinical Practice Guidelines: Joint Recommendations of the North American Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology and Nutrition and the European Society for Paediatric Gastroenterology. 2018 Mar;66(3):516-554.
 34. Park's pediatric cardiology for practitioners, seventh edition. Myung K. Park, Mehrdad Salamat/ Copyright 2021 by Elsevier, Inc.
 35. Pathways to Managing Atopic Dermatitis: Consensus From the Experts. *J Clin Aesthet Dermatol.* 2013 Jul; 6 (7 Suppl (suppl)) S2–S18. PMCID: PMC3809588 PMID: 24171071 Mark G. Lebwohl, MD, James Q. Del Rosso, DO, William Abramovits, MD, Brian Berman, MD, David E. Cohen, MD, Emma Guttman-Yassky, MD, Anthony J. Mancini, MD, and Lawrence A. Schachner, MD
 36. Pediatric Gastroesophageal Reflux Clinical Practice Guidelines: Joint Recommendations of the North American Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition and the European Society for Pediatric Gastroenterology,

- Hepatology, and Nutrition, JPGN Volume 66, Number 3, March 2018. Rachel Rosen, Yvan Vandenplas, Maartje Singendonk, Michael Cabana, Carlo DiLorenzo, Frederic Gottrand, Sandeep Gupta, Miranda Langendam, Annamaria Staiano, Nikhil Thapar, Neelesh Tipnis, and Merit Tabbers
37. Queensland Clinical Guidelines. Maternity and neonatal clinical guideline: neonatal jaundice. April 2018. 63
 38. Rosen R, Vandenplas Y, Singendonk M, Cabana M, DiLorenzo C, Gottrand F, Gupta S, Langendam M, Staiano A, Thapar N, Tipnis N, Tabbers M. Pediatric Gastroesophageal Reflux Clinical Practice Guidelines: Joint Recommendations of the North American Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition and the European Society for Pediatric Gastroenterology, Hepatology, and Nutrition. *J Pediatr Gastroenterol Nutr.* 2018 Mar;66 (3 (suppl 1)) 516-554. doi: 10.1097/MPG.0000000000001889. PMID: 29470322; PMCID: PMC5958910.
 39. Szajewska H, Guarino A, Hojsak I, et al. Use of probiotics for management of acute gastroenteritis: a position paper by the ESPGHAN Working Group for Probiotics and Prebiotics. *J Pediatr Gastroenterol Nutr* 2014;58(4(suppl 1))531-9.
 40. Terrault, N. A., Lok, A. S., McMahon, B. J., Chang, K., Hwang, J. P., Jonas, Wong, J. B. (2018). Update on prevention, diagnosis, and treatment of chronic hepatitis B: AASLD 2018 hepatitis B guidance. *Hepatology*, 67(4), 1560-1599. doi:10.1002/hep.29800
 41. van Herk W, el Helou S, Janota J, Hagmann C, Klingenberg C, Staub E, et al. Variation in Current Management of Term and Late-preterm Neonates at Risk for Early-onset Sepsis: An International Survey and Review of Guidelines. *Pediatr Infect Dis J.* 2016 May;35(5):494–500.
 42. White M, Lawson K, Ramsey R, et al. Simple Nutrition Screening Tool for Pediatric Inpatients. *JPEN J Parenter Enteral Nutr* 2016; 40:392.
 43. WHO (2016) Guideline: daily iron supplementation in infants and children. In: Committee GR (ed) World Health Organization (WHO). Switzerland, Geneva
 44. World Health Organization. WHO Media centre, Diarrhoeal disease, Fact sheet, Updated May 2017.
 45. Белоусова О.Ю. Синдром мальабсорбції у дітей – Харків, «Факт», 2012, 300 с.
 46. Всесвітня організація охорони здоров'я ,2018. Комісія з ліквідації дитячого ожиріння. Факти та дані про дитяче ожиріння. Доступ <http://www.who.int/end-childhoodobesity/facts/ru/> от 26.02.2018
 47. Всесвітня організація охорони здоров'я. Харчування дітей грудного та раннього віку, 2018. Доступ <http://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/infant-and-young-child-feeding>
 48. Дитяча імунологія: підручник / Л.І. Чернишова, А.П. Волоха, Л.В. Костюченко та ін.; за ред. проф. Л.І. Чернишової, А.П. Волохи. – К.: ВСВ «Медицина», 2013. – 720 с.
 49. Електронний ресурс Національної служби здоров'я України: www.nszu.gov.ua
 50. Заболевания нервной системы у детей: В 2-х т. Т 1. / Под ред. Ж. Айкарди и др. ; пер. с англ.; общ. ред. А.А.Скоромца – М. : Издательство Панфилова; БИНОМ. Лаборатория знаний, 2013. – С.568.

51. Заболевания нервной системы у детей: В 2-х т. Т 2. / Под ред. Ж. Айкарди и др. ; пер. с англ.; общ. ред. А.А.Скоромца – М. : Издательство Панфилова; БИНОМ. Лаборатория знаний, 2013. – С. 572.
52. Зиньковский М.Ф. «Врожденные пороки сердца» Киев; Книга плюс, 2009.
53. Імунопрофілактика інфекційних хвороб. 3-тє видання. Л.І.Чернишова, Ф.І.Лапій, А.П.Волоха, - 2019, 320 стор.
54. Інфекційні хвороби у дітей: підручник / Л.І. Чернишова, А.П. Волоха, А.В. Бондаренко та ін. — 3-є видання. К.: ВСВ «Медицина». 2021. – 1072 с.
55. Наказ Міністерства охорони здоров'я України №723, 15.07.2016 про затвердження «Уніфікованого клінічного протоколу первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) допомоги «Муковісцидоз».
56. Наказ МОЗ № 110 від 4.02.2012 «Про затвердження форм первинної облікової документації та Інструкцій щодо їх заповнення, що використовуються у закладах охорони здоров'я незалежно від форми власності та підпорядкування» із змінами
57. Наказ МОЗ України від 15.01.2021 № 48 "Про затвердження стандартів медичної допомо- 64 ги при вірусному гепатиті В у дітей"
58. Наказ МОЗ України від 15.01.2021 № 50 "Про затвердження стандартів медичної допомоги при вірусному гепатиті С у дітей"
59. Настанови ВООЗ щодо фармакологічного лікування стійкого болю в дітей із медичними захворюваннями / за заг. ред. Л. Андріїшин, О. Брацюнь ; пер. з англ. С. Дьоми. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Калита», 2014. – 168 с. Доступ за посиланням: <http://uacph.org/gallery/docs-who-order.pdf>.
60. Настанови ВООЗ щодо фармакологічного лікування стійкого болю в дітей із медичними захворюваннями/ за Л. Андріїшин, Брацюнь О.П; пер. з англ. С. Дьоми.- К.: ТОВ «Видавничий дім» Калита - 2016 -168с.
61. Неонатологія: національний підручник: у 2 т. / За ред. професора Шунько Є.Є. – К., 2014, - Т. 1. – 960 с., 2015, - Т. 2. – 640 с.
62. Особливості становлення постнатальної гемодинамики у новонароджених дітей. Критичні вроджені вади серця: клінічні прояви, рання діагностика та сучасна тактика медичної допомоги. Навчальний посібник під редакцією професора Пясецької Н.М., професора Шунько Є.Є., професора Руденко Н.М., К. – 2017.
63. Оцінювання та лікування хронічного болю у дітей : метод. вказ. для студентів 5-го та 6-го курсу вищих медичних закладів освіти III–IV рівнів акредитації, лікарів-інтернів, лікарів сімейної практики / упоряд. М. О. Гончарь, О. О. Ріга, М. К. Уриваєва та ін. – Харків : ХНМУ, 2019. – 24 с. Доступ за посиланням: [http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/22754/1/Оценка и лечение хронической боли у детей.pdf](http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/22754/1/Оценка%20и%20лечение%20хронической%20боли%20у%20детей.pdf)
64. Ріга О. О., Пеньков А. Ю., Коновалова Н. М. Принципи надання паліативної допомоги дітям. Посібник для тренерів з дитячої паліативної допомоги. – Харків:2017. – 97 с. Доступ за посиланням: <http://repo.knmu.edu.ua/bitstream/123456789/17740/1/2.pdf>